

In memoriam dr. Hiller István (1934–1993)

Sopronban, 1993. november 18-án nagy részvét mellett helyeztük örök nyugalomra dr. Hiller Istvánt, a győri Széchenyi István Főiskola könyvtárának igazgatóját. Ezzel beteljesedett Gerencsér Miklós írónak a Mezei műhelyek című művében leírt mondata befejező része: „Még a temető is ideköti” – Sopronhoz.

Itt született 1934. április 25-én, köztestviselői családban. A középiskola elvégzése után tanulmányait az Idegen Nyelvek Főiskoláján, Budapesten folytatta. Ennek befejezésével gyakorlati idejét az Állami Könyvterjesztő Vállalatnál töltötte. Az Erdészeti és Faipari

Egyetem szolgálatába lépett 1957. október 1-jén, mint könyvtári előadó, majd tudományos munkatárs. A könyvtár igazgatójává 1967-ben nevezték ki, dr. Imre József utódjaként. Főigazgatói címet kapott 1977-ben. Közben szakmai ismereteit is bővítette: 1962-ben okleveles könyvtáros, 1964-ben okleveles erdőmérnök képesítést szerzett, majd 1968-ban egyetemi műszaki doktori fokozatot szerzett. Főigazgatói beosztásában 1992 augusztusáig dolgozott, amikor a főigazgatói beosztás további folytatására beadott pályázata nem kapta meg a szükséges többségű szavazatot.

Akkor is és ma is értetlenül állott a könyvtárosi szakma ezen döntés előtt, hiszen mindenki előtt ismert volt Hiller István munkássága, amelynek során kezdeményezte és irányította a soproni EFE új központi könyvtárának felépítését, ennek keretében a selmeci Műemlék Könyvtár kialakítását, a könyvtár tudományos szakkönyvtárrá fejlesztését, az Erdészeti Múzeum létrehozását és az EFE könyvtári levéltár kialakítását. A sort még folytatni tudnám a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében kifejtett tevékenységével és a Sopronra vonatkozó helytörténeti kutatásokkal. Erre utalva megemlékezésül ajánlom Gerencsér Miklós előbb említett Mezei műhelyek című munkáját, amelyben helyet kapott dr. Fidelius Hiller István soproni tevékenységének méltó összefoglalása. Mint Gerencsér írja: „Teljes néven dr. Fidelius Stefanus Hiller, azaz a hűséges dr. Hiller István. Előnévvel

én ruháztam fel. Önkényesen, de megbocsátható kényszerűségből. Találnom kellett valami hiteles jelzőt, hogy elindulhassak megkeresni ennek az embernek a lényegét, akit nem lehet állóképbe merevíteni, noha sorsának gyökérzete helyhez kötött – Sopron televény talaja táplálja becsvágyát, gondolkodó és cselekvő vitalitását”.

Ezt a vitalitását a soproni kudarc sem tudta elvenni. Szűkebb baráti körben folytatott beszélgetések során, gyakran önmarcangolóan próbálta keresni az okokat, amelyek azt a döntést előidéztek, amelynek következtében kényszerült búcsút mondani Sopronnak. Ezen beszélgetések során nagy hálával említette dr. Szekeres Tamás, a Széchenyi István Főiskola főigazgatójának nevét, aki az ügyről tudomást szerezve Győrbe hívta őt a főiskolai könyvtár vezetőjére. Itt újult erővel látott munkához, aktívan bekapcsolódva a főiskola szellemi életébe és kereste az alkalmat arra is; hogy a város szellemi vérkeringésébe is bekapcsolódjék. Rövid győri mű-

ködése alatt máris alkalma nyílt arra, hogy könyvtárépítészeti tapasztalatait felhasználva, kidolgozza a felépítendő új főiskolai könyvtár programvázlatát. A 8000 m²-es könyvtár európai színvonalon fogja biztosítani a hallgatók és a város lakóinak tudományos könyvtári szolgáltatások iránti igényeinek kielégítését. Ennek egyik részeként elvállalta a Főiskola Tudományos Közleményeinek főszerkesztését és a jól szervezett team munkája nyomán ez évben meg is jelent új köntösben, hosszabb szünet után a 402 oldalas kiadvány. Tudunk azonban arról is, hogy továbbra is foglalkozott az idegenbe kényszerült Peéry Rezső soproni irodalomtörténész életművének összegyűjtésével is. Mindezt olyan fizikai megterhelés mellett végezte, hogy naponta utazott Győrbe és onnan vissza Sopronba.

A halálát megelőző napokban Bécsben együtt vettünk részt azon a tudományos konferencián, amelyet dr. Magda Strebl, a Nemzeti Könyvtár főigazgatója, és dr. Ferdinánd Baumgartner,

az Egyetemi Könyvtár igazgatója nyugdíjba vonulása alkalmából rendezett az Osztrák Könyvtárosok Egyesülete (VÖB). Külföldi ismerőseinek nagy lelkesedéssel beszélt győri terveiről, azok megvalósításáról. Hazaérkezésünk után

egy nappal azonban elragadta őt közülünk a halál, zaklatott szíve felmondta a szolgálatot. Emlékét számos tudományos közleménye és mi, barátai és ismerősei fogjuk megőrizni.

Mezei György

Beszélgetés a 85 éves Tombor Tiborral

A magyar könyvtárosok élő „nagy öregjei” közé sorol dr. Tombor Tibor, aki 1994. január 14-ével töltötte be 85. évét. Személyét az idősebbek jól ismerték, hiszen a könyvtárépítésben és az állományvédelem (könyvhigiéniá) terén kifejtett alkotásaival nemcsak itthon, hanem külföldön is hírnevet szerzett. A fiatalabbakat pedig a 70, illetve 80 éves korában vele készült interjúm (Könyvtáros 1980/1. és 1989/3. sz.) tájékoztatta sokoldalú munkáságáról. Első kérdésem tehát csak az lehet: mi történt veled az elmúlt öt évben?

– Utolsó alkalommal utaltam arra, hogy rövidesen befejezem *Il Veneto, l’Ungheria e l’Adriatico* (A Veneto, Magyarország és az Adriai tenger) c. olasz nyelven írt munkámat, melyben hazánknak a Velencei Köztársasággal való ezeréves kapcsolatával foglalkoztam, vagyis bemutattam harcunkat Dalmáciáért és a tengerért. A nyolcvanas években ugyanis az olaszok felfigyeltek a Közép-Európában már jelentkező változásokra és annak bizonyítására, hogy a lagúnák városa, Velence Itália keleti kapuja, tanúsággal szolgált a város történelmét összegző írásom, ami több évtizedes kutatásaim alapján készült.

– *Hogyan szereztél munkád számára olasz kiadót?*

– A könyv megírását dr. Carlo Bernini, a Regione del Veneto elnöke szorgalmazta. Ő szerezte a kiadót, egy-

ben fedezte a kiadással járó nem csekély költségeket.

– *Ugyan mibe került a könyv kiadása?*

– A velencei Marsilio kiadó vállalatnál a 317 oldalas mű, 5000 példányban 80 000 USA dollárba került.

– *Nem járt bonyodalmakkal egy olyan könyv szerkesztése, ahol a szerző távol él Velencétől, a megjelenés helyétől?*

– Nem, mert 1989 nyarán, amikor a Velence közelében fekvő Caorleben nyaraltunk, a kiadó átvette tőlem a kéziratot. Szeptember elején pedig már

arról értesített, hogy a szedés kész, elküldte a vasútjegyet és gondoskodtak szállásomról. Érkezésemkor a Regione protokoll osztály főnöke egy hosszúkás borítékban jó néhány százezer lírát adott át a napi kiadásaim fedezésére. A modern nyomda igen gyorsan dolgozott, mire elkészültem a hasábkorrektúrával, már hozták is a betördelt oldalak korrektúráját. Október elejére minden rám váró munkát befejeztem és hazatértem.

– *Az előbb, a nyaralásnál többes számot használtál?*

– Tudatosan, mert barátaim nem kis csodálkozására, sőt egyesek megdöbbenésére 80 évesen, 1989. április 2-án megnősültem. Akkor már ötödik éve voltam özvegy, lassan depressziós kezdtem lenni. Kértem a jó Istent, küldjön valakit az életembe, s akkor szinte csodával határos körülmények között ismertem meg D. Rignáth Editet. Ő is özvegyiségben élt, édesanyja Zemplén Győző műegyetemi tanár, nagyhírű fizikusunknak volt a felesége, férje halála után férjhez ment Rignáth Béla főjegyzőhöz. Feleségem féltestvére volt Zemplén Jolán fizikus, akit viszont Mátrai László barátom vett el. Ha még élne sógorok lennének. A Bartók Béla úti ötszobás lakásomat elcseréltem egy kétszobásra a Tétényi úti kórház mögötti Mohai közben. Könyvtáram jelentős részét a családban szétosztottam, magamnak így is többezer kötet maradt az új kis lakásomban. Itt dolgozom általában csütörtöktől szombatig, egyébként feleségem Szentkirályi utcai otthonában lakunk.

– *Térjünk vissza a Venetóról szóló könyvedre. Mi lett a sorsa megjelenése után?*

– Velencében 1990. április 2-án mutatták be ünnepélyes keretek között. Az újságok, tv-állomások, a rádió gazdagon méltatták könyvet és egész tevé-

kenységemet. A Velencében működő dalmát akadémia, az „Accademia San Giorgio e Trifone”, valamint a velencei történettudományi akadémia tiszteletbeli tagjának választott.

– *Nem indiszkréción, csupán kíváncsiságból érdeklődöm az iránt, anyagiilag mit jelentett számodra egy ilyen könyv?*

– Szerzői tiszteletdíjat nem kértem, mert úgy véltem, hogy a sok, néha hetekig tartó meghívás, vendégül látás, bőségesen kárpótol. Feleségemmel a régió vendégei voltunk 1989-től 1993 nyaráig minden évben.

– *A könyvírás mellett úgy tudom előadásokat is tartottál.*

– Igen, többek között Mestreben, Coneglianóban, Vittorio Venetóban tartottam előadásokat magyar irodalmi kérdésekről és az elmúlt években bekövetkezett hazai változásokról. Sajnos azok, akik kulturális munkámat szervezték, mind meghaltak, így a

magyar–olasz kapcsolatok körüli miszsióim lassan véget ér. Hattyúdalként Remete Szent Pálról írok egy nagyobb tanulmányt. Az Itáliában végzett kutatásaim alapján azonban egy ideig még itthon vetem a magokat. Például 1993 decemberében a Szent István Társulatban tartottam előadást Boldog Csák Mórról, a nagy magyar domonkosról. Tavasszal meg bemutatom Boldog Magyar Márkot, akit Magyarországon nem ismernek, holott Conegliano második védőszentje Beato Marco Ongaro néven.

– *Melyek a további terveid?*

– Egyre inkább hazai témák felé fordulok egykori élményeim, tapasztalataim és gondosan őrzött naplóm, jegyzeteim felhasználásával. Mint a doni harctérre kiküldött haditudósító megír-

tam Horthy István lezuhanásának hiteles történetét. Két tanulmányom jelent meg a *Hadtörténelmi Közleményekben* a „Keleti Front” című tábori újság történetéről. E folyóiratban jelenik meg a közeljövőben a vezérkar főnöke 6. osztálya sajtóértekezleteinek jegyzőkönyvsorozata (1943–44.) kommentárokkal. Nyomdakész állapotban vár kiadóra „Magyarország a bombák záporában” című könyvem, melyben a HM légoltalmi csoportfőnökség sajtóelőadójaként az 1944. évi stratégiai bombázásokat egykori dokumentumok alapján írom le. A közelmúltban jelent meg folytatásokban „Emlékezés a Pesti Hírlapos Márai Sándorra” című írásom a *Pest megyei Hírlapban*. Ebben újságírói múltamból barátságunkat és együttműködésünket summázom. Sok más írásom is megjelent, így könyvtárosi vonatkozású is az *OSZK Híradójában*.

– *Most is dolgozol nagyobb munkán?*

– Igen, de ez már a teljes befelé fordulást jelenti. Önéletrajzomon dolgozom, mely látkép és keresztmetszet hosszú, élményekkel telített életemről. Rengeteg feljegyzés, jegyzet, okmány rendezetten várja, hogy sorra kerüljön. Már 1918-nál tartok, írom, amíg fogni tudom a tollat, le tudom ütni írógépem billentyűit. Hiszek abban, hogy ha írásomat nem tudom befejezni, a töredék is hasznos lesz sorsom, nemzedékem útjának leírásával, viharos századunk közel kilenc évtizedének jobb megismeréséhez.

– *Őszintén kívánjuk, hogy befejezzed e munkát és folytassad alkotásaidat. Ehhez adjon a 85 éves Tombor Tibornak a jó Isten erőt, egészségét.*

Dr. Móra László